

ОСОБЛИВОСТІ ОХОРОНИ ПРАЦІ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ

*Дрожчана О.У.,
старший викладач кафедри
безпеки життєдіяльності,
Ясько В.О.,
студент 4 курсу
інженерно-технологічного факультету
Полтавська державна аграрна академія
м. Полтава*

Одним з основних завдань охорони праці в сільському господарстві є створення для працівників здорових, безпечних умов праці, попередження та профілактика виникнення професійних захворювань, нещасних випадків та аварій, пов'язаних із виробничими процесами в сільському господарстві, тобто захист працюючих від впливу шкідливих та небезпечних виробничих факторів. При цьому сільськогосподарське виробництво характеризується цілою низкою особливостей, що впливають на рівень виробничих ризиків та роблять цю галузь однією з найбільш травмонебезпечних.

Наприклад, за 2016 рік в галузях АПК травмовано 578 осіб, з них 83 з смертельним наслідком.

Агропромислове виробництво характеризується наявністю цілого ряду негативних факторів, що вже стали традиційними: старіння основних фондів, зростаюча кількість фізично зношеного і морально застарілого обладнання, машин і механізмів, що не відповідають безпечним умовам праці; постійно зростаюча кількість робочих місць, що не відповідають вимогам нормативно-правових актів з охорони праці, незабезпеченість працюючих засобами індивідуального захисту; значне послаблення трудової і виробничої дисципліни.

Основними особливостями організації виробничого процесу в аграрному секторі є:

- сезонність робіт, що практично не дає можливості в окремі періоди року дотримуватися нормативної тривалості робочого дня, внаслідок чого щорічно травматизм досягає пікових значень в одні й ті самі місяці року. Перший пік припадає на липень-серпень (пора збирання ранніх зернових і зернобобових). Другий пік травматизму припадає на жовтень;

- нерівномірна завантаженість працівників протягом року;
- залучення до роботи в напружені періоди підлітків та осіб пенсійного віку.

Сільське господарство включає в себе основні галузі: рослинництво та тваринництво, а також обслуговуючі (ветеринарне обслуговування, технічне обслуговування машин та обладнання, тощо) та переробні, кожна з яких має цілий ряд специфічних шкідливих та небезпечних виробничих чинників.

Для рослинництва притаманними є різноманітні роботи, пов'язані з застосуванням пестицидів та мінеральних добрив; боротьба з бур'янами,

шкідниками та хворобами рослин, приготування робочих розчинів, протравлювання насіння, опилування, обприскування, фумігація рослин, ґрунту та приміщень, приготування та розкидання протруєних приманок, підживлювання рослин, внесення мінеральних добрив. Більшість пестицидів та мінеральних добрив є токсичними для людського організму. Потрапляючи до організму людини такі речовини можуть спричиняти порушення його нормальної життєдіяльності та виступати причиною гострих чи хронічних інтоксикацій. Високий рівень небезпеки мають і механізовані роботи в рослинництві, оскільки працівники піддаються тривалому впливу підвищеного рівня шуму, вібрації, підвищеної температури в кабіні тракторів та комбайнів, нервовим перенапруженням, що призводить до найвищого показника виробничого травматизму саме серед трактористів-машиністів сільськогосподарського виробництва.

Весняно-польові роботи – напружений етап річного циклу агропромислового виробництва. Зокрема, у березні-квітні сільськогосподарськими підприємствами виконується біля третини річного обсягу польових тракторних і, майже, така ж частка транспортних робіт. У цей час зростає, в порівнянні із зимовими місяцями, кількість зайнятих на ручних роботах працівників, у першу чергу, на технологічному обслуговуванні та забезпеченні роботи посівних та інших машинно-тракторних агрегатів. Все це об'єктивно збільшує вірогідність травматизму, особливо при недотриманні вимог безпеки та охорони праці і внаслідок неналежної організації робіт.

Умови праці у сільськогосподарському виробництві мають свої особливості. В основному польові роботи виконуються на значній відстані від центральної садиби і тракторної бригади. Через це понижується контроль за безпекою працюючих зі сторони адміністрації господарства. У цих умовах підвищується особиста відповідальність механізаторів за безпеку проведення робіт. **Причинами аварій і нещасних випадків при експлуатації сільськогосподарської техніки, особливо при проведенні весняно-польових робіт, є:**

- технічна несправність тракторів і сільськогосподарських машин;
- порушення технологічного процесу;
- не проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці працівникам господарств;
- порушення виробничої та технологічної дисципліни;
- відсутність медичних оглядів;

Відповідальними особами за організацію охорони праці під час проведення весняно-польових робіт призначаються головний агроном, головний інженер, бригадири тракторних і польових бригад.

Рекомендовано роботодавцям, керівникам сільськогосподарських підприємств, головам фермерських господарств, інженерам з охорони праці напередодні початку весняно-польових робіт посилити профілактичну роботу по запобіганню виробничого травматизму

Типовими для тваринництва є небезпечні та шкідливі чинники, зумовлені застосуванням у цій галузі різноманітних технічних засобів: машин та

механізмів для приготування кормів, прибирання гною, доїння молочних тварин, при обслуговуванні великої рогатої худоби, поголів'я свиней, кіз, овець тощо; широким використанням токсичних та подразнюючих речовин (лікарських та мінеральних домішок до кормів, дезінфікуючих, миючих засобів тощо); постійним контактом працівників з патогенними мікроорганізмами (бактеріями, вірусами та продуктами їх життєдіяльності, паразитами-збудниками інвазійних хвороб, спільних для людини і тварин).

Врахування особистісних якостей працівника при виконанні робіт у тваринництві є особливо важливим, оскільки тварини є джерелом підвищеної небезпеки, а виключити контакт їх з людиною навіть за високого рівня механізації виробничих процесів неможливо. Особливості безпечного поводження з сільськогосподарськими тваринами закріплені в галузевих нормативних актах з охорони праці.

Виробництво продукції тваринництва в будь-якому разі засноване на контакті людини з тваринами, виключити який повністю неможливо. Відповідно, регламентувати заходи з охорони праці цієї категорії працівників у локальних нормативних актах необхідно обов'язково з врахуванням індивідуальних особливостей як працівників так і тварин, з якими відбувається контакт в процесі трудової діяльності.

З огляду на вищезазначене для найбільш ефективного правового регулювання охорони праці в сільському господарстві поряд із загальними нормами існує ряд спеціальних норм, що відображають саме специфіку виробничих процесів за галузями сільськогосподарського виробництва та, відповідно, особливості охорони праці в них. Ці норми містяться в галузевих нормативних актах з охорони праці (НПАОП), які являють собою правила з охорони праці за видами виробничих процесів, та примірних інструкціях за видами робіт чи за професіями, на підставі яких власником підприємства розробляються інструкції з охорони праці вже на конкретному сільськогосподарському підприємстві.

На сьогодні особливості охорони праці в галузях агропромислового виробництва відображені в досить великій кількості нормативно-правових актів. Проте більшість з них були розроблені та прийняті ще в 70-90-х роках ХХ ст. і в сучасних умовах не в змозі ефективно врегулювати питання охорони праці в сільськогосподарських підприємствах на фоні докорінних змін як організаційних форм сільськогосподарських підприємств, так і технологій виробництва продукції рослинництва та тваринництва. У сучасному сільськогосподарському виробництві постійно зростає кількість технологічних процесів, різноманітних речовин, генетично-модифікованих організмів, що становлять небезпеку для життя та здоров'я працівників сільського господарства, і саме врахування цих нових небезпечних та шкідливих чинників з метою розробки ефективних заходів та засобів з охорони праці та їх закріплення на законодавчому рівні є підґрунтям для підвищення рівня безпеки сільського господарства як однієї з основних галузей економіки нашої країни.